

MADANIY MEROSNI TIKLASHDA MUSIQANING AHAMIYATI

Glazunova T.V.

Respublika ixtisoslashtirilgan xoreografiya maktab-internati o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Musiqqa azaldan madaniy qadriyatlarni saqlash va etkazishning kuchli vositasi sifatida e'tirof etilgan. Turli madaniyatlar va jamiyatlarda musiqqa odamlarni hissiy va ma'naviy darajada birlashtirib, universal til bo'lib xizmat qiladi. Musiqqa madaniy o'ziga xoslikni shakllantirish va saqlashda muhim rol o'ynaydi va ma'lum bir madaniyatning qadriyatlari, e'tiqodlari va an'analarini aks ettiradi.*

Kalit so'zlar: *Musiqqa, madaniyat, saqlash, kuch, meros, uyg'onish, an'analar.*

THE IMPORTANCE OF MUSIC IN THE RESTORATION OF CULTURAL HERITAGE

Glazunova T.V.

Teacher of the Republican Specialized Choreographic Boarding School

Abstract: *Music has long been recognized as a powerful means of preserving and transmitting cultural values. In different cultures and societies, music serves as a universal language, uniting people on an emotional and spiritual level. Music plays an important role in the formation and preservation of cultural identity and reflects the values, beliefs and traditions of a particular culture.*

Keywords: *Music, culture, preservation, power, heritage, revival, traditions.*

ЗНАЧЕНИЕ МУЗЫКИ В ВОССТАНОВЛЕНИИ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ

Глазунова Т.В.

Преподаватель Республиканской специализированной хореографической школы-интерната

Аннотация: *Музыка давно признана мощным средством сохранения и передачи культурных ценностей. В разных культурах и обществах музыка служит универсальным языком, объединяющим людей на эмоциональном и духовном уровне. Музыка играет важную роль в формировании и сохранении культурной идентичности и отражает ценности, верования и традиции конкретной культуры.*

Ключевые слова: *Музыка, культура, сохранение, сила, наследие, возрождение, традиции.*

Ko'pgina madaniyatlar tarixiy voqealarni so'zlab berdilar, axloqiy saboqlarni o'rtoqlashdilar va madaniy bilimlarni qo'shiq va qo'shiqlar orqali uzatdilar. Ushbu og'zaki an'analar orqali madaniy qadriyatlar va hikoyalar unutilmaydi, balki avloddan-avlodga o'tadi. Madaniy merosni asrab-avaylashda musiqa ham katta rol o'ynaydi. Madaniy an'analarni asrab-avaylashda an'anaviy xalq qo'shiqlari va milliy musiqalar muhim o'rin tutadi. Bu qo'shiqlarda ko'pincha ma'lum bir jamoaning madaniy qadriyatlari, marosimlari va urf-odatlarini aks ettiruvchi so'zlar mavjud. Ushbu an'anaviy qo'shiqlarni ijro etish va saqlash orqali jamoalar o'zlarining madaniy merosi zamonaviy dunyoda jonli va dolzarb bo'lib qolishiga ishonch hosil qilishlari mumkin.

Musiqa madaniy hamjamiyatlarda chuqur birlik va tegishlilik tuyg'usini rivojlantirish uchun ajoyib qobiliyatga ega. U bayramlar va bayramlarning qalbi va ruhi bo'lib xizmat qiladi, jamoaviy quvonch va do'stlik uchun kuchli katalizator bo'lib xizmat qiladi. Odamlar birgalikda faoliyat olib borish, qo'shiq aytish, raqsga tushish va kuylardan zavqlanish uchun birlashganda, birdamlik hissi paydo bo'ladi. Bunday uyg'un damlarda odamlar o'z madaniy merosi bilan chuqur bog'lanib, uning boyligi va rang-barangligidan zavqlanadilar. Musiqaning birlashtiruvchi kuchi orqali xotiralar, urf-odatlar va qadriyatlarining gobelenlari birgalikda to'qilib, har bir insonda chuqur ildiz otgan o'zlikni anglash tuyg'usini uyg'otadi.

O'zaro bog'langan bugungi dunyoda musiqa ham madaniy almashinuv va muloqot vositasiga aylandi. Turli madaniyatlarga mansub san'atkorlar ko'pincha yangi va noyob tovushlarni yaratish uchun o'zlarining musiqiy uslublari va an'analarni aralashtirib hamkorlik qiladilar. Ushbu madaniyatlararo almashinuv nafaqat tushunish va qadrlashni rivojlantiradi, balki kengroq auditoriyani qamrab olish orqali madaniy qadriyatlarni saqlashga yordam beradi. Madaniyatni saqlashga musiqaning ta'siri shubhasizdir. Musiqa nafaqat madaniy xilma-xillikni nishonlaydi, balki u og'zaki an'analarni etkazish, madaniy merosni saqlash, birlik tuyg'usini tarbiyalash va madaniyatlararo almashinuvni yo'lga qo'yish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Madaniy qadriyatlar musiqa orqali ifodalansa, ular kelajak avlodlarga o'tadi va rivojlanishda davom etadi.

Musiqa O'zbekistonning madaniy merosini asrab-avaylashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Mamlakat xalq musiqasi muhabbat, ma'naviyat, kundalik turmush tarzi rivoyatlari bilan sug'orilib, o'zbek an'analarning mazmun-mohiyatini saqlagan holda avloddan-avlodga o'tib kelmoqda. An'anaviy musiqani ijro etish va uzatishda ishtirok etish orqali jamoalar o'zlarining o'tmishlari bilan jonli aloqani saqlab qolishadi, madaniy qadriyatlarni hozirgi zamonda saqlab qolishadi.

An'anaviy musiqa ko'pincha ma'lum bir madaniyatga xos bo'lgan o'ziga xos asboblardan va texnikaga tayanadi. Ushbu asboblardan va texnikalardan o'ynash va o'rgatishda davom etish orqali jamoalar ularning saqlanishini ta'minlashi mumkin. Bu an'anaviy cholg'u asboblarni yasash va ularga xizmat ko'rsatish bo'yicha bilimlarni uzatish, ulardan madaniy tadbirlarda doimiy foydalanishni ta'minlashni o'z ichiga oladi. O'zbekiston musiqasi sahnasi uyg'onish davrini boshidan kechirmoqda, chunki san'atkorlar an'anaviy tovushlarni zamonaviy elementlar bilan uyg'unlashtirgan yangi imkoniyatlarni o'rganmoqda. O'zbek musiqachilari

zamonaviy ta’sirlarni o‘zlashtirib, o‘zlarining madaniy ildizlariga sodiq qolgan holda an’anaviy janrlarga yangi hayot kiritmoqdalar, yosh tomoshabinlarni jalb qilmoqdalar.

Uyg‘onish - bu vaqt o‘tishi bilan chetga surilgan yoki e’tibordan chetda qolgan an’anaviy musiqiy shakllarga yangi hayot berishni anglatadi. Bu yo‘qolib borayotgan an’anaviy musiqani hujjatlashtirish va saqlash, eski cholg‘u asboblari va texnikalarini qayta tiklash, bilimlarni keksa avloddan yosh avlodga yetkazishni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan sa’y-harakatlarni o‘z ichiga oladi.

An’anaviy musiqani jonlantirish orqali jamoalar o‘zlarining madaniy merosini qayta tiklashlari va uning gullab-yashnashining davom etishini ta’minlashlari mumkin. Tiklanish va innovatsiyalar musiqa orqali madaniy qadriyatlarni saqlashda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. An’anaviy musiqa shakllari madaniy o‘ziga xoslikni saqlash uchun muhim ahamiyatga ega bo‘lsa-da, jonlanish va yangilanish jarayoni bu an’analarning yangi avlodlar uchun jonli va dolzarb bo‘lib qolishiga kafolat beradi. Yangi ta’sirlar, uslublar va texnologiyalarni qamrab olgan holda, madaniy musiqa o‘zining asosiy mohiyatini saqlab, rivojlanishi va moslashishi mumkin.

Shu bois, musiqada jonlanish va yangilanishlar madaniy qadriyatlarni saqlash uchun zarurdir. An’anaviy musiqani jonlantirish, innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni o‘zlashtirish, hamkorlikni rivojlantirish va jamiyatni jalb qilish orqali madaniy musiqa o‘zining asosiy mohiyatini saqlab qolgan holda rivojlanishda va yuksalishda davom etishi mumkin. Bu sa’y-harakatlar madaniy qadriyatlarning nafaqat saqlanib qolinishi, balki kelajak avlodlarga ham zamonaviy auditoriyaga mos keladigan tarzda o‘tkazilishini ta’minlaydi.

Musiqadagi innovatsiyalar madaniy ildizlarga hurmatni saqlab qolgan holda yangi elementlar, uslublar va ta’sirlarni o‘rganish va kiritishni o‘z ichiga oladi. Bu an’anaviy musiqani zamonaviy janrlar bilan aralashtirish, yangi asboblardan tajriba o‘tkazish yoki mashhur musiqa elementlarini an’anaviy kompozitsiyalarga kiritishni o‘z ichiga olishi mumkin. Uslublarning bunday uyg‘unligi yosh tomoshabinlarni jalb qilishi va ularni madaniy merosini qadrlashga undashi mumkin.

Texnologik taraqqiyot musiqaning yaratilishi va ijro etilishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatdi. Raqamli ovoz yozish, musiqa dasturlari va onlayn platformalar kabi yangi texnologiyalarning joriy etilishi madaniy musiqaning kengroq auditoriyaga kirishini kengaytirdi. Shuningdek, ular musiqachilarga musiqani ilgari mavjud bo‘lmagan usullarda saqlash va tarqatish imkonini beradi. Misol uchun, an’anaviy musiqani yozib olish va raqamli ravishda tarqatish mumkin, bu geografik chegaralar bo‘ylab va butun dunyo bo‘ylab tomoshabinlarga yetib boradi.

Tiklanish va innovatsiyalar sa’y-harakatlari ko‘pincha jamoatchilikni jalb qilish va ta’lim tashabbuslarini o‘z ichiga oladi. Yosh avlodga madaniy musiqani o‘rgatish, ularga an’anaviy kompozitsiyalarni o‘rganish va ijro etish imkoniyatini yaratish uchun ustaxonalar, musiqa maktablari va madaniy dasturlar tashkil etilishi mumkin. Jamiyatning faol ishtiroki orqali madaniy musiqa jonli va umumiy an’anaga aylanib, uning doimiy saqlanishini ta’minlaydi.

Musiqqa kuchli his-tuyg‘ularni uyg‘otish va ma’naviyat tuyg‘usini yaratish qudratiga ega. Musiqqa odamlarni madaniy ildizlari bilan bog‘laydi va ularga tegishlilik va o‘ziga xoslik hissini beradi. Musiqqa orqali madaniy qadriyatlar va e’tiqodlarni nafaqat intellektual tushunish, balki chuqur darajada his qilish va his qilish mumkin.

An’anaviy musiqqa madaniyatni saqlab qolish uchun zarurdir, lekin musiqqa ham vaqt o‘tishi bilan rivojlanadi va moslashadi. Musiqqa o‘zining madaniy mohiyatini saqlab qolgan holda yangi ta’sirlar, uslublar va texnologiyalarni o‘z ichiga olishi mumkin. Innovatsiyalar orqali musiqqa yosh avlodlar uchun dolzarb bo‘lib qoladi va o‘zgaruvchan dunyoda madaniy qadriyatlarning saqlanishini ta’minlaydi.

O‘zbekistonda “Sharq taronalari”, Xalqaro baxshichilik san’ati festivali, Xalqaro maqom festivali kabi musiqqa festivallari Sharq san’ati va musiqasining nodir namunalarini keng targ‘ib etish va targ‘ib etish, ularni asrab-avaylash va rivojlantirish, navqiron avlodda milliy mumtoz san’atga hurmat tuyg‘usini yuksaltirish, turli xalqlar o‘rtasida do‘stlik rishtalarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, musiqqa xalq og‘zaki ijodini asrash, an’anaviy cholg‘u asboblari va uslublarini saqlash, bayram va marosimlarni nishonlash, yo‘qolib borayotgan musiqani qayta tiklash, madaniyatlararo hamkorlikni rivojlantirish, ta’lim orqali xabardorlikni oshirish orqali madaniyatni saqlashning qudratli vositasi bo‘lib xizmat qiladi. Bu sa’y-harakatlar orqali madaniy qadriyatlar, urf-odatlar, o‘ziga xoslik asrab-avaylanib, kelajak avlodlarga yetkazilmoqda.

Musiqqa O‘zbekiston madaniy merosini tiklash va asrab-avaylashda ajralmas kuchdir. U o‘tmish va bugun o‘rtasida ko‘prik vazifasini o‘taydi, o‘zbek xalqining an’analari, qadriyatlari va o‘ziga xosligini chuqurroq anglash imkonini beradi. Musiqqa qudratini yuzaga chiqarish orqali O‘zbekiston avlodlarni birlashtirgan, ijtimoiy o‘zgarishlarni rag‘batlantiradigan, butun dunyo bo‘ylab odamlarning qalbi va ongini o‘ziga rom etuvchi madaniy merosning tiklanishi yo‘lida ravnaq topmoqda.

Musiqqa qudrati hamjamiyatlardan tashqariga chiqib, O‘zbekistonga tashrif buyuruvchilarni jalb qiladi va madaniy turizmni rivojlantiradi. Butun mamlakat bo‘ylab o‘tkaziladigan jonli musiqqa festivallari va spektakllar haqiqiy madaniy tajriba izlayotgan sayohatchilar uchun magnit bo‘lib xizmat qiladi. Bu tadbirlar nafaqat o‘zbek musiqasining boyligini namoyish etadi, balki O‘zbekiston madaniy merosini chuqurroq anglash va qadrlashni rag‘batlantirib, madaniyatlararo almashinuv imkoniyatini ham beradi.

Musiqqa odamlarni turli madaniyatlar bilan tanishtirish va madaniy ongni oshirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Bu turli nuqtai nazarlar, tarix va an’analarni o‘rganish uchun platformani taqdim etadi. Texnologiyaning paydo bo‘lishi va globallashtirish musiqani har qachongidan ham qulayroq va kengroq qildi. Natijada, madaniy almashinuvlar kengayib, musiqqa uslublari tobora uyg‘unlashib bormoqda. Bu madaniy o‘ziga xoslikni saqlab qolish uchun qiyinchiliklar tug‘dirishi mumkin bo‘lsa-da, madaniy muloqot, hamkorlik va global miqyosda madaniy qadriyatlarni saqlash uchun imkoniyatlar ochadi. Musiqqa orqali madaniy qadriyatlarni saqlab qolish tiklanish va innovatsiya o‘rtasidagi dinamik o‘zaro bog‘liq.

An'anaviy musiqiy shakllar madaniy o'ziga xoslikning mohiyatini o'zida mujassam etadi va tez o'zgaruvchan dunyoda kuch ustuni bo'lib xizmat qiladi. Vaholanki, aynan tiklanish va yangilikka intilish orqali bu an'analar zamondan ham oshib, yangi avlodda aks sado beradi. Yangi ta'sirlar, uslublar va texnologiyalarni o'z ichiga olgan madaniy musiqa o'z mohiyatiga sodiq qolgan holda o'z o'zgarishini davom ettiradi, rivojlanadi. Ushbu nozik muvozanat madaniy qadriyatlarni saqlab qoladi, ularning insoniy ifoda maydonida dolzarbligi va rezonansini ta'minlaydi.

Adabiyotlar:

1. Asafev B. «Muzikalnaya kultura» M., 1978.
2. Abdullaev R., Xakimov A. «Nematerialnoe kulturnoe nasledie Uzbekistana» Tashkent, 2017.
3. Baxodirov A.B., Karimov O.I. «Rol i znachenie muzikalnoy nauki v nasionalnoy duxovnosti Uzbekistana» // Science and Education. 2024. №1.
4. Xolikov K.B. «Otlchie muzikalnoy kulturi ot muzikalnogo iskusstva v kontekste estetika» // Science and Education 3 (5), 1562-1569.
6. Shermatov K. « Sovremennaya muzikalnaya kultura Uzbekistana» // Problemi Nauki. 2023. №3 (181).